

2. Вороніна М. Культура спілкування ділових людей. – К., 1998.
3. Загнітко А. П., Данилюк І. Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк, 2004.
4. Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування. Навч. посібник. – К., 2005.
5. Пазяк О. М., Кисіль Г. Г. Українська мова і культура мовлення. – К., 1995. – 239 с.
6. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.

In the article the theme is about importance of teaching of culture of verbal intercourse's disciplines from verbal business intercourse in the institutes of untypes of higher and the methods of perfection of their teaching are offered.

Key words: culture of verbal intercourse, teaching method, rhetoric, business etiquette.

Дідук-Ступ'як Г.І.

ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЇ ІНТЕРАКЦІЇ РІЗНОТИПОВИХ ПІДХОДІВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПРОФІЛЬНИХ КЛАСАХ

У статті розглядаються теоретичні засади використання авторської, інноваційної технології інтеракції різнотипових підходів у процесі формування української культуромовної особистості в гуманітарних класах старшої школи; подаються лінгводидактичні стратегії, елементи компаративної авторської методики у фрагменті апробованого уроку з української мови в 10 гуманітарному класі.

Ключові слова: технологія інтеракції; різнотипові підходи; інноваційні форми і методи; компаративна методика; особистісно орієнтоване навчання, текстоцентричний (дискурсивний) аспект.

У сучасному техногенному, зглобалізованому світі, коли постає загроза поглинання національної ідентичності, етноособливостей окремих народів штучно створеною низькопробною узагальнюючою масовою культурою, актуальною постає проблема формування української культуромовної особистості.

І саме фундаментальна освіта має сприяти підготовці випускників, здатних на основі набутих знань діяти відповідно до методів здобуття фундаментальних знань, самостійно знаходити і приймати відповідальні рішення в критичних, стресових ситуаціях під час розв'язання складних природничих чи соціальних проблем.

Питання допрофесійної підготовки в гімназіях, ліцеях, коледжах, школах та класах з поглибленим вивченням української філології були присвячені

наукові розвідки О.Біляєва, О.Горошкіної, Т. Донченко, В.Дороз, С. Карамана, Л.Мацько, Л.Скуратівського, О.Семенов, Ю.Романенко, В.Тихоші, Г.Шелехової, І.Ющука, М. Николина та ін. На нинішній день ще недостатньо дослідженою залишається тема профільного навчання в освітньому просторі України.

Еталонною може бути тільки фундаментальна наукова освіта, головна мета якої – поширення наукового знання як невід’ємної частини світової культури.

Згідно з Концепцією загальноосвітньої 12-річної школи в Україні діти навчатимуться, як і в країнах Заходу, 12 років. Тож є можливість за рахунок подовження терміну навчання акцентувати увагу на посиленні фундаментальності знань, розробити механізм та умови їх реалізації. Адже фундаментальна освіта має на меті сформувати в учня науковий світогляд. У Концепції профільної освіти головною є не світоглядна культурна модель, а прагматична. У навчальних планах і програмах таких шкіл профільність повинна оптимально поєднуватися з фундаментальністю освіти. За Концепцією профільного навчання в старшій школі визначено основні напрями профільного навчання: філологічний, природничо-математичний, технологічний, художньо-естетичний, спортивний, суспільно-гуманітарний.

Мовно-мовленнєва освіта в Україні передбачає вдосконалення лінгводидактичних стратегій навчального процесу, наближення його до вимог сучасного суспільства, яке потребує високоосвічених, інтелектуально розвинених і відданих своїй державі громадян, які легко і вільно можуть спілкуватися між собою, утверджуючи статус української мови як рідної і як державної. Досягти цього нинішня школа може за умов підвищення рівня викладання мови, розв’язання багатьох методичних проблем, пошуків нових підходів до навчання мови у різнотипних середніх навчальних закладах.

Враховуючи важливість статусу української мови як державної, у всіх середніх навчальних закладах України впроваджується компетентнісно-орієнтований і комунікативно-функціональний підходи до її вивчення. Дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених-методистів, психолінгвістів, мовознавців останніх років довели, що мовна і мовленнєва компетенції учнів ґрунтуються на усвідомленні основної функції української мови – комунікативної, яка забезпечує мовленнєву діяльність її носіїв і впливає на їх духовний розвиток.

Мета нашої статті – розкрити прагматичний потенціал та з’ясувати теоретичні основи застосування технології інтеракції різнотипових підходів у процесі формування української культуромовної особистості у гуманітарних класах старшої школи.

Необхідність формування української культури особистості учня зумовлює потребу розширення змістової основи навчання рідної мови, яка передбачає не лише засвоєння базових усних і писемних норм української літературної мови, формування базового лінгвістичного світогляду школярів, але й розвиток “цілісного гуманістичного світогляду, засвоєння найважливіших здобутків вітчизняної і світової культури (спільно з іншими освітніми галузями)” [1, 10]. Надзвичайно велику роль у цьому процесі відіграють уроки української мови, тому що саме на них акцентується увага на національних мовних нормах,

на комунікативній доцільності використання мовних одиниць різних рівнів за певних обставин мовлення. Правильно організована навчальна діяльність на таких заняттях сприяє підвищенню рівня грамотності учнів, у нашому випадку у гуманітарних класах старшої школи (10-12 класів).

Державний стандарт загальної середньої освіти, в основу якого покладено “Концепцію навчання державної мови в школах України”, ставить освітню мету щодо вивчення української мови, котра полягає у “формуванні особистості, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами у різних формах, сферах і жанрах мовлення, тобто в забезпеченні належного рівня мовленнєвої компетенції учнів, що є однією з найважливіших умов їхньої успішної соціалізації. Концентрується увага на способах реалізації цього положення і зазначається, що процес навчання має ґрунтуватися не на пояснювально-ілюстративному, а передусім на діяльнісно-проблемному підході; проблемність змісту повинна виражатися в системі проблемно-ситуативних і проблемно-пізнавальних завдань; належне місце на заняттях має посісти диференціація навчання мов. Невід’ємною ознакою сучасних технологій навчання є його індивідуалізація за допомогою системи програмованих матеріалів, розроблених на основі оновленого змісту курсу української мови і комп’ютерної техніки.

Ще більшої ваги цим аспектам вивчення мови надає програма 12-річної загальноосвітньої школи. На жаль, проведений моніторинг серед вчителів-словесників і серед учнів старших класів засвідчив, по-перше, що у структурі уроків і далі превалюючою залишається мовна лінія, хоча маніфестовано, що “на перший план висувається необхідність різнобічного мовленнєвого розвитку учнів, якому підпорядковується завдання системного вивчення мови” [3, 5], на практиці цього не завжди вдається досягти. По-друге, органічне поєднання змістових ліній можливе лише на основі текстів з чітким ідейно-виховним спрямуванням: логічною структурою, достатньо насичених тими лінгвістичними одиницями і явищами, що їх вимагає тема уроку.

Самотужки знайти такі тексти і забезпечити сприйняття їх учнями вчителям-словесникам не завжди під силу, а належної методичної допомоги (збірників пізнавально-ситуативних, диференційованих, інтегрованих завдань, комп’ютерно-технічного забезпечення) вони поки що майже не мають. Є і третій мотивований чинник – психологічний – недооцінювання предмета “українська мова” і учнями, і батьками, і громадськістю, і навіть деякими членами самого вчительського осередку. Тому рівень культури мовлення старших школярів бажає кращого.

Зважаючи на висловлене, пропонуємо своє бачення щодо вирішення цієї проблеми. Вимога підвищення комунікативної культури, формування висококультурної україномовної особистості особливо стосується старших класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Розвиток мовної освіти в загальному інноваційному контексті інтерпретований нами як технологія інтеракції різнотипових підходів у процесі вивчення української мови як рідної і як державної. Концептуальна система цієї технології у культуромовній підготовці старшокласників визначає зв’язок таких

її парадигм-підходів: комунікативно-функціонального, діяльнісно-проблемного, особистісно зорієнтованого, компаративного, текстоцентричного (дискурсного), соціокультурного (культурологічного), компетентнісного, які характеризуються відповідними загальнодидактичними та лінгводидактичними закономірностями й принципами, стратегіями і тактиками, формами, методами і прийомами.

При вивченні мовно-мовленнєвого матеріалу у гуманітарних старших класах загальноосвітніх навчальних закладах нами активно використовуються елементи компаративної методики – порівняння, зіставлення і аналіз вивчених мовних явищ на уроках української, російської та іноземних мов. Це дає змогу учням краще зрозуміти комунікативне спрямування й стилістичні особливості фонетики, словотвору, морфології, синтаксису і лінгвістики тексту української мови. Побіжно питання компаративного підходу до вивчення української мови торкалися Л.Паламар, О.Хорошковська, Д.Кобцев. Нами ж цей аспект навчання української мови як рідної і як державної пропагується у курсі методики викладання української мови для студентів-філологів з додатковою спеціальністю “іноземна мова” та “російська мова і література” упродовж одинадцяти років й практично втілюється у школах м. Тернополя й Тернопільської області під час проходження четвертокурсниками педагогічної практики. Тим більше, що запропонована нами методика поєднує різновекторні парадигми навчання мови, які актуалізують, допомагають повторити вивчене і розвивають у старшокласників логічне, критичне мислення, уміння самостійно аналізувати й вирішувати проблемно-когнітивні завдання мовно-мовленнєвого характеру. Так, при формуванні граматичних і стилістичних норм старшокласникам пропонуємо роботу з текстом увиразнити узагальнюючими процедур-прийомами, які допоможуть засвоїти комунікативно-пізнавальні принципи побудови зв’язних текстів різних стилів при вивченні синтаксичних конструкцій і опанувати законами організації інформації у цих текстах. У процесі проведення формувального експерименту нами спостерігалось, що в експериментальних класах в основному одинадцятикласники-гуманітарії подавали у ділових текстах послідовність речень у суворій хронологічній послідовності, вміло використовували штампи та кліше ділового мовлення, дотримуючись головних ознак цього стилю для з’ясування чи пояснення певних подій та причин; у науковому тексті – у довільній упорядкованості для розкриття теми й головної думки.

Важливим кроком у роботі з текстом є поділ інформації на “нову” і “дану”. Додаток нової інформації до вже відомої складає основу побудови концепту тексту в процесах його розуміння і породження учнями.

Серед ряду узагальнюючих процедур обробки когнітивної та мовної інформації в тексті, які були запропоновані учням 10-11 класів, найбільш ефективними виявилися творчі вправи таких типів:

- 1) членування тексту на складові частини;
- 2) введення у речення однорідних членів, вставних слів та конструкцій;
- 3) увиразнення тексту прямою мовою, діалогом;
- 4) зміна мовного матеріалу (доповнення різнорівневими емосемами, що надали б висловленню забарвлення; заміна певних мовних елементів-

синтаксем іншими в структурі одиниць вищого рівня; перебудова синтаксичних одиниць відповідно до дидактичних та комунікативних цілей);

- 5) розширення зв'язних висловлювань;
- 6) згортання синтаксичних емосем у мовній тканині;
- 7) перебудова зв'язних висловлювань відповідно до стилю умов та мети повідомлення;
- 8) дезінтеграція двох або декількох текстів, поданих як один текст;
- 9) відновлення вилучених синтаксем-маркерів відповідно до стилю тексту;
- 10) відновлення пропонованих фрагментів тексту, які є носіями “даної” (відомої) інформації.
- 11) вилучення з текстової партитури сторонніх синтаксем.

Ознайомлення учнів з прийомом – процедурою розширення змістової інформації за допомогою синтаксичних одиниць передбачала виконання низки завдань. Наведемо деякі з них:

- розширення меж тексту розповідного типу шляхом його заповнення подіями попереднього або наступного характеру;
- уведення в текст додаткової інформації (опису місцевості, архітектурних пам'яток, психологічних характеристик персонажів, опису подій, політичних та культурних явищ суспільства);
- створення тексту на основі нової міні-інформації (наприклад, першого абзацу, репліки, діалогу, прислів'я).

У формуванні та розвитку мовленнєвих умінь і навичок чільне місце займає вдосконалення аудіювання (слухання-розуміння), що передбачає регулярне використання спеціально підготовлених, цілеспрямованих (навчальних і контрольних) завдань з розвитку умінь слухати, розуміти, аналізувати й оцінювати усне висловлювання (його зміст, особливості побудови, мовного оформлення тощо), добір з прослуханої інформації тих її елементів, які необхідні для розв'язання комунікативних завдань. Зокрема, на основі прослуханих текстів інструктивного характеру доцільно застосовувати завдання, що передбачають короткі відповіді на запитання за змістом тексту, складання плану прослуханого, вибір правильної відповіді із декількох запропонованих, спостереження за мовними виражально-зображувальними засобами; використовувати на уроках тексти художнього, публіцистичного, наукового (науково-навчального, науково-популярного його різновидів) та інших стилів для диктантів, переказів, складання діалогів, читання вголос і мовчки, спостереження за мовними засобами, списування тощо.

Другий вид мовленнєвої діяльності – говоріння – передбачає формування і розвиток умінь та навичок діалогічного і монологічного мовлення.

Робота з читання спрямована на вироблення навичок виразного читання вголос, що передбачає його інтонаційну правильність, достатню швидкість, уміння виражати за допомогою темпу, тембру, гучності читання особливості змісту, стилю тексту, авторського задуму та ін.

Заняття з української мови треба будувати так, щоб кожен із проведених видів робіт виконував свою роль у формуванні певного комунікативного

вміння, щоб учні успішно оволодівали і монологічним, і діалогічним мовленням, спираючись на знання про текст, стилі, типи, жанри мовлення, ситуацію спілкування, набували культури мовлення.

Комунікативна діяльність має здійснюватися в ході розв'язання учнями системи усних і письмових мовленнєвих завдань, розташованих у порядку зростання їх складності. Для надання школярам більше можливостей спілкуватися, висловлювати власні думки, почуття, необхідно, зокрема, ширше впроваджувати групову форму проведення занять, індивідуалізувати та опосередковувати систему письмових робіт.

А також, на нашу думку, слід у профільних класах застосовують нові технології з метою безадаптаційного переходу до форм навчання, що застосовуються у ВНЗ. Вважаємо за необхідне перш за все змінити форму уроку як основну. Під час вивчення профільних предметів у профільних школах частіше, ніж у непрофільних, слід використовувати уроки-лекції, уроки-семінари, уроки-дослідження, як основні складники організаційної структури навчального процесу. Ускладнення змісту профільних предметів ставить учителя перед необхідністю застосування таких інтерактивних шкільних лекцій, як керована лекція, лекція-“коло ідей”, лекція з паузами тощо. А в режимі семінару школярі оволодіють прийомами полілогу, діалогу, правилами ведення наукової дискусії та інше. Окрім шкільних лекцій і семінарів, є чимало споріднених інтерактивних форм: конференції, ділові ігри, захист проектів. Способи навчання в сучасній профільній школі наближаються до дослідницьких методів здобуття знань. У профільних класах все частіше застосовуються науково-практичні експедиції (етнографічні, діалектологічні тощо) для особливо обдарованих учнів. Наша технологія інтеракції різнотипових підходів пропонує дослідницькі завдання, які є привабливими для молоді тим, що дають змогу оволодіти методами розв'язання наукових завдань, розвивають самостійність. А орієнтація на самостійність передбачає розвиток в учнів рефлексії. Рефлексія – це не згадування головного з навчального матеріалу чи формулювання висновків, а осмислення способів діяльності, виділення її змістових особливостей. Форми освітньої рефлексії можуть бути різні: усне обговорення, письмове анкетування, наочне зображення граматичних та стилістичних текстових змін, аналіз граматичних труднощів у зіставленні двох і більше мов. Проілюструємо технологію інтеракції різнотипових підходів до вивчення української мови у профільному гуманітарному 10 класі на фрагменті уроку.

Тема. Стилiстичнi засоби лексикологiї. Дiлова лексика.

Мета: навчити учнів визначати роль і доречність використання у текстах стилістично забарвлених лексичних одиниць; з'ясувати характерні риси ділової лексики та орієнтуватися у її синоніміці, дотримуватися стилістичних та лексичних норм у своєму мовленні; знаходити і виправляти стилістичні та лексичні помилки у своєму і чужому мовленні; розвивати аналогічне мислення, доречне і точне мовлення; виховувати повагу до українського слова.

Тип уроку: урок систематизації і узагальнення знань.

Обладнання: 1) підручник О.М.Біляєва та ін. “Українська мова” для 10-11 кл. – К.: “Освіта”, 1998 р.; 2) роздатковий матеріал.

Методи й прийоми: усний виклад вчителем теоретичного матеріалу, метод роботи з підручником, метод вправ (лінгвостилістичних, комунікативно-ситуативних, творчих), метод шкільної лекції з паузами, технологія “інтерації різнотипових підходів” до вивчення ділової лексики, метод евристичної бесіди.

Хід уроку:

Застосовуючи технологію інтерації комунікативно-функціонального, текстоцентричного, соціокультурного підходів, перевіряємо домашнє завдання.

I. Перевірка домашнього завдання.

Учням попередньо було запропоновано провести завдання-дослідження. Дома слід було уважно прислухатися до мовлення своїх рідних і знайомих. Записати вжиті ними слова-кальки, суржик.

II. Повторити лексичні ознаки офіційно-ділового стилю.

Використовуючи поєднання особистісно зорієнтованого, компаративного і текстоцентричного підходів проводимо процедуру повторення на матеріалі зв'язного тексту.

Текст. Закон України про державну мову: Правовий статус української мови як державної мови України передбачає обов'язкове використання української мови у сферах, які визначені цим Законом, іншими законами та нормативними правовими актами України, її захист і підтримку, а також забезпечення прав громадян на користування українською мовою як державною мовою України.

Методом евристичної бесіди актуалізуємо опорні знання десятикласників.

- До якого стилю належить текст? (Офіційно-ділового).
- Які комунікативні ознаки в ньому переважають? (Логічність, точність, чіткість).
- Які лексеми вказують на цей стиль? (Штампи, шаблони, канцеляризми).
- Вкажіть конкретно слова і словосполучення ділового стилю (Закон України, правовий статус; сфери, визначені Законом; правові акти, забезпечення прав громадян).

– Чи вивчали ви діловий стиль, його ознаки на уроках іноземної мови? Наведіть приклади.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

IV. Сприйняття й засвоєння учнями матеріалу.

4.1. Методом шкільної лекції один із учнів робить повідомлення про офіційно-ділову лексику (ваучер, ідентифікаційний код, приватизаційний сертифікат тощо).

Текст лекції.

- Офіційно-ділова лексика – це лексика, яка містить у своєму складі слова, що використовуються в ділових паперах і в різних видах усного ділового мовлення (в установах та організаціях, у публічних виступах тощо). Цю лексику знаходимо в документах XI – XII ст., в українсько-монгольських грамотах, літописах та ін.

Основними групами такої лексики є назви ділових паперів – *заява, ваучер, ідентифікаційний код, приватизаційний сертифікат, інструкція, доповідна, пояснювальна записка, накладна, протокол* та ін., номенклатурні назви (назви установ, службових осіб тощо) – *міністерство, генеральна дирекція, генеральний прокурор, директор, інспектор, начальник відділу збуту* тощо, аббревіатури для позначення номенклатурних назв – *МЗС (Міністерство закордонних справ), ВАТ (відкрите акціонерне товариство)*. Прикладами офіційних слів і словосполучень є також *реквізит, обсяг коштів, довіритель, позивач, відповідальний наймач, ухвалити, уповноважувати, визнати недійсним, рекомендувати, зобов'язати, передати повноваження, оголосити подяку, реєстраційний номер, подати у відставку*.

Значна частина ділової лексики стала чи стає у наш час загальноновживаною. Наприклад: *автобіографія, довідка, закон, доповідна записка, наказ, конспект, характеристика, план, квитанція* тощо.

4. 2. Робота з підручником.

1) Опрацювання теоретичного матеріалу, ст. 23.

Слова і словосполучення, що забезпечують усне й писемне ділове спілкування між установами та між працівниками й установами, називається офіційно-діловою лексикою.

Усне ділове спілкування відбувається на нарадах, зборах тощо.

Писемне спілкування здійснюють за допомогою документів (ділових паперів).

До офіційно-ділової лексики належать слова однозначні, повністю позбавлені емоційного забарвлення: *акт, довідка, ухвала, позивач, свідок, майно, домовласник, ухвалити, затвердити*.

З погляду походження в цій групі слів переважають іншомовні слова {*протокол, поліс, кодекс, біографія, алібі, інструкція*), хоч є чимало питомої української лексики {*оголошення, угода, заява, звіт, допит*}.

4.3. Виконання лінгвостилістичної вправи № 1.

Прочитайте. З'ясуйте стиль висловлювання, свою думку доведіть. Визначте офіційно-ділову лексику.

Стаття 16.

Жодна людина не може бути об'єктом свавільного або незаконного втручання в здійснення її права на особисте та сімейне життя, недоторканість житла, таємницю кореспонденції або не законного посягання на її честь і гідність.

З конвенції про права людини.

4.4. Методом редагування виконуємо лінгвостилістичну вправу № 2.

Запам'ятайте вислови, які вживаються в офіційно-діловому мовленні.

ПРАВИЛЬНО

НЕПРАВИЛЬНО

Брати участь

Приймати участь

Провести захід

Провести міроприємство

Листуватися

Переписуватися

4.5. Творча вправа №3. виправте стилістичні помилки в реченнях, доречно використовуючи ділову лексику.

1. Десятикласники поспішали на шкільне міроприємство.
2. У конкурсі з мови будуть приймати участь всі охочі.
3. Ми хотіли б переписуватися з нашими ровесниками із зарубіжжя.
- 4.6. Складання діалогів на основі ситуацій.

На цьому етапі уроку застосовуємо технологію диференційованої роботи в групах та елементи компаративної методики. Кожній групі пропонується ситуація для діалогу, у якій вони повинні відтворити такі моменти: *причина, що спонукала працівника звернутися за роботою на підприємство (фірму); що зумовило звільнення з попереднього місця роботи; освіта; рівень володіння англійською (чи іншою іноземною) мовою; посада, що обіймає; соціальний стан; питання житла, контактний телефон, додаткові відомості про себе, наявність ідентифікаційного коду та приватизаційного сертифікату або ваучера.*

I група. Ви маєте намір працювати з цією людиною.

II група. Ваші інтереси не збігаються.

III група. Ваші інтереси збігаються частково.

V. Робота над висновками. Рефлексія.

Ділова гра із використанням технології поєднання комунікативно-функціонального, текстоцентричного, компаративного, соціокультурного підходів до вивчення ділової лексики.

5.1. Бесіда.

1. Що називається ідентифікаційним кодом? Як це називається в іноземних мовах, що ви вивчаєте?

2. Як мовознавці трактують термінологічну словосполучу приватизаційний сертифікат?

3. Чи знадобляться вам отриманні сьогодні на уроці знання про ці економічні терміни?

4. За яких обставин життя ви їх будете використовувати?

5. Чи була новою для вас інформація про ділову лексику, яку ви отримали на уроці?

Проблема комунікативно-діяльнісного підходу в навчанні рідної мови не нова. Вона тісно пов'язана з практичною спрямованістю, на яку орієнтують концепції мовної освіти, чинні програми з української мови. Вважається, що учні можуть опанувати рідну мову як систему на основі засвоєння словникового складу фонетичної і граматичної системи тощо. Набуті знання вони зможуть використовувати для спілкування. Однак на практиці часто маємо протилежні наслідки: знаючи лінгвістичну теорію, діти не набули комунікативних умінь і практичне володіння мовою залишається на низькому рівні, зводиться до примітивного повсякденного спілкування чи повної відмови від нього через використання російської мови або суржика двох мов. Як видно з пропонованого фрагменту уроку з вивчення ділової лексики можна змінити методику вивчення української мови у профільній старшій школі, щоб практична спрямованість у навчанні рідної мови забезпечила формування української культуромовної особистості – людини, яка вільно і

легко висловлюється з будь-яких питань, виявляючи високий рівень мовної культури, дбаючи про якість свого мовлення.

Отже, використання технології інтеракції комунікативно-функціонального, компетентнісно-орієнтованого, компаративного, соціокультурного, текстоцентричного (дискурсного) аспектів вивчення української мови є досить актуальним, оскільки вона впроваджується новою програмою і сприятиме кращому засвоєнню учнями профільної старшої школи навчального матеріалу.

При дослідженні комунікації на уроках української мови ми формуємо в учнів мовленнєво-комунікативні уміння-компетенції. Як показала апробація, вивчення ділової лексики на уроках української мови сприяє ефективному формуванню лінгвістичних знань, практичних умінь і навичок учнів. Тому у шкільній практиці потрібно частіше дотримуватись комунікативного спрямування, особливо при вивченні тем синтаксису, які сприяють формуванню мовної й мовленнєвої компетенції школярів.

Інтеракція компетентнісно-орієнтованого і функціонально-комунікативно-го принципів вимагає розкриття функцій мовних одиниць у висловлюваннях різних типів, стилів і жанрів під час спілкування, а функції мовних одиниць осмислюються і засвоюються під час аудіювання, читання, говоріння і письма.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацько Л., Семенов О. Програмні засади навчання української мови учнів старшої школи (профіль – українська філологія) // Дивослово. – 2007. – №3. – С. 2-8.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі // Українська мова в гімназіях, ліцеях, колегіумах. – 2003. – № 3.
3. Програма для загальноосвітніх закладах. Українська мова 5-12 класи. / Підгот. Г.Т.Шелехова. – К.: Перун, 2005. – 176 с.
4. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. – М., 1994.
5. Освітні технології: Навч.- метод. посібн. / За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.

The article deals with theoretical issues of using the author's innovative technology of interaction of heterotypical approaches in the process of molding a Ukrainian culture-speaking personality at senior school humanities classes that aims at contributing to the increase of senior graders' language and speaking competencies. There have also been disclosed lingo-didactical strategies, elements of the comparative author's methods approbated at a fragment of a Ukrainian Language class in a 10-th humanities grade.

Key words: the technology of interaction, heterotypical approaches, innovative forms and methods, comparative methods, a person-oriented training, a text-centered (discourse) aspect.